

odvjetnik **DAMIR JELUŠIĆ**, dipl.iur.
Odvjetničko društvo Vukić, Jelušić,
Šulina, Stanković, Jurcan & Jabuka
Rijeka, Nikole Tesle 9/V-VI.
E-mail: immobilis@iskon.hr
Mob: 098 215983

POSTUPAK PROMJENE OSOBNOG IMENA

1. UVOD

Nerijetki su životni slučajevi da netko iz razno raznih, obično subjektivnih, razloga poželi promijeniti osobno ime. U Republici Hrvatskoj to godišnje učini cca 2500 građana. Stoga, u ovom ćemo radu pojasniti od čega se osobno ime sastoji i kako se određuje osobno ime djeteta, te potom rasčlaniti zakonsku proceduru promjene imena na način na koji je ista normirana odredbama Zakona o osobnom imenu¹ kojim se uređuje postupak određivanja osobnog imena hrvatskih državljana i ustanovljuje pravo i dužnost svakog građanina na služenje svojim osobnim imenom².

2. OSOBNO IME

Dužnost i pravo služiti se svojim osobnim imenom ima svaki građanin, a ono je sastojće od imena i prezimena, te se može sastojati od više riječi. Ukoliko je to slučaj osoba čije se ime ili prezime ili ime i prezime sastoji od više riječi dužna se u pravnom prometu služiti istim osobnim imenom. Naposljetku, ime i prezime kojim se osoba služi u pravnom prometu može sadržavati svako za sebe najviše dvije riječi³. Dakle, moguće se, primjerice, zvati Ana Marija Petrović Krsnik, ali ne i Ana Lena Marija Petrović ili bilo kojom sličnom varijantom osobnog imena u kojoj bi ime i/ili prezime sadržavalo više od dvije riječi zasebno.

3. ODREĐIVANJE OSOBNOG IMENA DJETETU

Djetetovo osobno ime roditelji određuju sporazumno pri čemu mogu odrediti da dijete nosi prezime jednog ili oba roditelja. Ako sporazum nije moguć osobno ime određuje nadležni organ za poslove starateljstva⁴. Dakle, nadležni

¹ Zakon o osobnom imenu (NN 69/92)

² ZOI, čl. 1.

³ ZOI, čl. 2.

⁴ ZOI, čl. 3/2.

centar za socijalnu skrb⁵. Ako jedan roditelj nije živ, ili ne može izvršavati roditeljsko pravo, ili je nepoznat, osobno ime djetetu određuje drugi roditelj, a ako roditelji djeteta nisu živi ili ne mogu izvršavati roditeljsko pravo osobno ime određuje skrbnik uz suglasnost nadležnog CSS-a. Kada su, pak, roditelji djeteta nepoznati osobno mu ime određuje nadležni CSS⁶. Posvojenom se djetetu osobno ime određuje u skladu s odredbama posebnog zakona⁷. Konačno, Zakonom je propisano pravo roditelja da djetetu kojem je do 18 godina priznato očinstvo mogu sporazumno odrediti novo osobno ime o čemu daju izjavu na zapisnik matičaru pri nadležnom upravnom tijelu nadležnom za opću upravu, a ta izjava služi kao temelj upisa u matične knjige⁸.

4. PRAVO NA PROMJENU OSOBNOG IMENA I PROCEDURA PROMJENE

Prije rasčlanjivanja samog postupka promjene osobnog imena akcentiramo da ako, nakon razvoda braka, jedan od bivših bračnih drugova odluči vratiti prezime koje je imao prije sklapanja braka može u roku od 6 mjeseci od prestanka braka o tome dati izjavu matičaru u mjestu svog prebivališta, te je ta izjava temelj upisa promjene osobnog imena u matičnim knjigama⁹. Ukoliko to ne učini u navedenom roku, a ipak poželi promijeniti prezime, mora proći postupak koji opisujemo u narednim retcima. Zakonom je propisano da svaka osoba ima pravo promijeniti osobno ime¹⁰. Premda Ustav Republike Hrvatske¹¹ ne sadrži odredbe o osobnom imenu, Ustavni je sud Republike Hrvatske u jednoj svojoj Odluci¹² utvrdio da pravo na promjenu osobnog imena izvire iz odredaba čl. 14., 16. i 22. Ustava. U navedenoj je Odluci Ustavni sud deklarirao da je *...osobno ime čovjeka ujedno i pripadnost njegova individualiteta i da stoga spada u njegovu zaštićenu osobnost, a da Ustav u odredbama članka 22. zaštitu osobnosti podiže do stupnja nepovredivosti...*, kao i da je *...osobno ime oznaka identiteta osobe kao nositelja prava i obveza u pravnom prometu koji je dio zakonom uređenog javnog poretka...* U jednoj drugoj Odluci¹³ je, pak, deklarirao stav da *...osobno*

⁵ Obiteljski zakon (NN 116/03, 117/4, 136/04 i 107/07), čl. 151/1., Zakon o socijalnoj skrbi (NN 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07), čl. 82/1. t. 6.

⁶ ZOI, čl. 3/3-5.

⁷ ZOI, čl. 3/6. Odredbom je čl. 145. Obz-a normirano pravo posvojitelja da odrede osobno ime posvojeniku, kao i da isti dobiva zajedničko prezime posvojitelja, a ukoliko ga nemaju, određuju prezime posvojeniku u skladu s posebnim zakonom, dakle ZOI-em. Ako CSS utvrdi da je to u interesu djeteta posvojenik može zadržati ime i prezime koje je imao prije zasnivanja posvojenja ili svojem prezimenu dodati prezime posvojitelja. Konačno, ukoliko je posvojenik stariji od dvanaest godina za promjenu osobnog imena potreban je njegov pristanak.

⁸ ZOI, čl. 4.

⁹ ZOI, čl. 5.

¹⁰ ZOI, čl. 6/1.

¹¹ Ustav Republike Hrvatske (NN 85/10 – pročišćeni tekst)

¹² USRH, Broj: U-III-257/1996

¹³ USRH, Broj: U-III-484/1998

ime predstavlja način identificiranja osoba unutar njihovih obitelji i zajednice, a za pojedinca pravo na osobno ime njegovo je osobno pravo... Postupak promjene osobnog imena inicira se podnošenjem zahtjeva upravnom tijelu nadležnom za poslove opće uprave u mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva, isti mora sadržavati razloge zbog kojih se promjena traži, a prijedlog novog osobnog imena mora ukazivati na opravdanost zahtjeva¹⁴. Navedeno tijelo su Uredi državne uprave u županijama, a u Gradu Zagrebu Gradski ured za opću upravu. Zahtjevu treba priklopiti rodni i vjenčani list ako je osoba u braku, domovnicu, presliku osobne iskaznice, uvjerenje da protiv stranke nije podignuta optužnica koja je stekla svojstvo pravomoćnosti, potvrdu Porezne uprave da stranka nema duga po osnovi javnih davanja o kojoj ista vodi službenu evidenciju i dokaz o plaćenju upravnoj pristojbi u iznosu od 70,00 HRK u državnim biljezima ukoliko ne postoji osnova za oslobođenje podnositelja od plaćanja iste temeljem odredaba Zakona o upravnim pristojbama¹⁵. Posrijedi je, dakako, upravni postupak koji se provodi po odredbama Zakona o općem upravnom postupku¹⁶. Po primitku zahtjeva za promjenu osobnog imena, odnosno prijedloga osobnog imena djetetu od strane nadležnog CSS-a, nadležno je upravno tijelo dužno bezodložno objaviti na oglasnoj ploči objavu o podnesenom zahtjevu za promjenu osobnog imena, novo ime koje podnositelj predlaže kao i prijedlog osobnog imena djetetu nadležnog CSS-a. Nakon te publikacije počinje teći rok od 30 dana u kojem svaki građanin ima pravo iskazati svoje eventualno protivljenje promjeni i pritom navesti razloge zbog kojih smatra da promjenu osobnog imena ne bi trebalo odobriti s tim da na to pravo građani moraju biti upozoreni u samoj objavi. Obveza je nadležnog upravnog tijela da prigodom odlučivanja o zahtjevu za promjenu osobnog imena razmotri eventualno iskazana protivljenja građana i ocijeni njihovu opravdanost¹⁷. U praksi takvih protivljenja, u pravilu, nema. Zakon propisuje da će navedeno tijelo odobriti promjenu osobnog imena u slučaju utvrđene opravdanosti zahtjeva uz ocjenu da se novo osobno ime ne protivi društvenim pravilima i običajima sredine u kojoj osoba živi¹⁸. Posrijedi je, dakle, zakonsko ovlaštenje prvostupanjskog upravnog tijela da o (ne)odobrenju promjene osobnog imena odlučuje temeljem diskrecijske ocjene. Kako to izgleda u upravnoj praksi prikazati ćemo na jednom predmetu u kojem je podnositeljica zahtjeva imenu Marija htjela pridodati ime Samantha. Nadležno je prvostupanjsko tijelo Rješenjem odbilo zahtjev uz obrazloženje po kojem se ...o opravdanosti

¹⁴ ZOI, čl. 6/2. i 3.

¹⁵ Zakon o upravnim pristojbama (NN 8/96, 77/96 – Uredba, 95/97 – Uredba, 131/97, 68/98, 66/99 – Uredba, 163/03, 17/04, 110/04 – Uredba, 141/04 – Uredba, 150/05, 153/05 – Uredba, 129/06 – Uredba, 117/07 – Uredba, 25/08 – Uredba, 60/08, 20/10 i 69/10 – Uredba)

¹⁶ Zakon o općem upravnom postupku (NN 47/09)

¹⁷ ZOI, čl. 7.

¹⁸ ZOI, čl. 8.

zahtjeva ne može zaključiti iz subjektivnog osjećanja stranke da ime Marija nije u skladu s njenom osobnošću za razliku od imena Marija Samantha koje to jest kao ni iz navoda stranke da bi joj ime Marija Samantha bolje pristajalo samom činjenicom što namjerava živjeti u inozemstvu. Kada bi se u konkretnom slučaju dozvolila stranci promjena imena iz navedenih razloga to bi značilo da bi se svakoj stranci koja iz subjektivnih razloga traži promjenu osobnog imena, imena ili prezimena morala dozvoliti promjena što ne bi bilo pravno utemeljeno budući Zakon o osobnom imenu ukazuje na potrebu postojanja opravdanih razloga za promjenu, bez obzira da li su razlozi subjektivne prirode ili su objektivni¹⁹... Po žalbi podnositeljice Zahtjeva Središnji je državni ured za upravu Rješenjem poništio navedeno Rješenje i predmet vratio prvostupanjskom tijelu na ponovni postupak uz obrazloženje po kojem su ...razlozi koje je stranka navela u zahtjevu za promjenu imena subjektivne prirode, pa isti nisu posebno ispitani odnosno utvrđeni saslušavanjem podnositeljice ili izvođenjem kojeg drugog dokaznog sredstva, a koja su propisana Zakonom o općem upravnom postupku. Stoga je u ponovnom postupku prvostupanjsko tijelo dužno primijeniti odredbu čl. 182. Zakona o općem upravnom postupku na način da se podnositeljica zahtjeva sasluša, po potrebi izvedu i druga dokazna sredstva, i da se na temelju ispitanih i utvrđenih činjenica riješi o podnesenom zahtjevu²⁰... U ponovno provedenom postupku, saslušavši po uputi drugostupanjskog tijela podnositeljicu, prvostupanjsko tijelo je donijelo Rješenje kojim je istoj odobrilo promjenu imena u traženo ustvrdivši u obrazloženju istog da je ...ocjenjujući razloge zbog kojih se promjena traži utvrdilo opravdanost zahtjeva za promjenu imena u Marija Samantha te ocijenilo da se novo ime ne protivi društvenim pravilima i običajima sredine u kojima stranka živi²¹... O promjeni osobnog imena upravno tijelo odlučuje rješenjem dispozitivom kojeg promjenu odobrava ili zahtjev odbija. Također, istim se deklarira da se osoba dužna koristiti novim osobnim imenom u pravnom prometu od dana upisa u matične knjige²². Odmah nakon nastupa pravomoćnosti rješenja kojim je odobrena promjena osobnog imena isto se dostavlja nadležnom matičnom uredu radi upisa bilješke promjene imena u matičnim knjigama nakon čega je matičar odmah dužan dostaviti obavijest o promjeni osobnog imena organima koji vode evidencije o građanima. Konačno, Zakon normira da punoljetne osobe kojima je odobrena promjena osobnog imena ne mogu podnijeti novi zahtjev za promjenu u roku od 5 godina od dana izvršenog upisa promijenjenog osobnog imena u matične knjige²³.

¹⁹ UDU PGŽ, Služba za opću upravu, KLASA: UP/I-222-02/07-01/149 i URBROJ: 2170-79-02-07-11

²⁰ Središnji državni ured za upravu, KLASA: UP/II-222-02/07-01/26 i URBROJ: 515-04/2-07-2

²¹ UDU PGŽ, Služba za opću upravu, KLASA: UP/I-222-02/07-01/149 i URBROJ: 2170-79-02-08-20

²² ZOI, čl. 13/1.

²³ ZOI, čl. 10.

5. NEGATIVNE PRETPOSTAVKE ZA PROMJENU OSOBNOG IMENA

Prvotno, promjena se osobnog imena neće odobriti osobi protiv koje se vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela koje se goni *ex officio*. Drugo, neće se odobriti ni osobi koja je osuđena za takvo kazneno djelo dok kazna još nije izvršena ili dok traju pravne posljedice osude. Naposljetku, treće, neće se odobriti osobi za koju se utvrdi da je zahtjev podnijela radi izbjegavanja zakonom utvrđenih obaveza²⁴.

6. PROMJENA OSOBNOG IMENA MALODOBNOM DJETETU

Malodobnom djetetu osobno ime se može promijeniti temeljem zahtjeva podnijetog po roditeljima ili postojiteljima, a temeljem zahtjeva skrbnika samo uz suglasnost nadležnog CSS-a. Ukoliko je posrijedi dijete čiji roditelji ne žive u braku zahtjev podnosi roditelj s kojim dijete živi ili kojem je dijete povjereno uz suglasnost drugog roditelja. U slučaju da ne postoji konsenzus roditelja o promjeni odluku donosi nadležni CSS, te se ta odluka priklapa zahtjevu za promjenom imena. Iznimno, suglasnost drugog roditelja nije potrebna kad mu je prebivalište nepoznato ili kada mu je oduzeta poslovna sposobnost i/ili roditeljsko pravo²⁵. Konačno, apostrofiramo činjenicu da je za promjenu osobnog imena maloljetnom djetetu starijem od 10 godina potreban njegov pristanak²⁶.

7. ZAKLJUČAK

Svaka osoba ima pravo promijeniti osobno ime sastojeće od imena i prezimena koji se, svaki zasebno, mogu sastojati od najviše dvije riječi. Postupak promjene inicira se podnošenjem zahtjeva za promjenu osobnog imena upravnom tijelu nadležnom za poslove opće uprave po mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva. Zahtjev mora sadržavati razloge zbog kojih se promjena traži, a prijedlog novog osobnog imena mora ukazivati na opravdanost zahtjeva. Nadležno tijelo odobriti će promjenu osobnog imena rješenjem u slučaju utvrđene opravdanosti zahtjeva uz ocjenu da se novo osobno ime ne protivi društvenim pravilima i običajima sredine u kojoj osoba živi, a osoba se promijenjenim imenom u pravnom prometu dužna koristiti od dana upisa istog u matične knjige. Eventualni novi zahtjev za promjenu ne može se podnijeti prije proteka roka od 5 godina računajući od dana izvršenog upisa promijenjenog osobnog imena u matične knjige. Promjena se osobnog imena neće odobriti osobi protiv koje se vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela koje se goni po službenoj dužnosti, osobi koja je osuđena za

²⁴ ZOI, čl. 9.

²⁵ ZOI, čl. 11.

²⁶ ZOI, čl. 12.

takvo kazneno djelo dok kazna još nije izvršena ili dok traju pravne posljedice osude, te osobi za koju se utvrdi da je zahtjev podnijela radi izbjegavanja zakonom utvrđenih obaveza.